C Š O D

ŠOLA V NARAVI

V CENTRU ŠOLSKIH IN OBŠOLSKIH DEJAVNOSTI

Šola v naravi je učenje "v živo".

Česa se spomnite iz svoje šole v naravi? Učenja smučanja in plavanja? Klepetanja s sošolci dolgo v noč? Razvoj šole v naravi je šel naprej. Šola v naravi ima v sedanjem šolskem sistemu posebno mesto. Je učenje »v živo«. Učenci spoznavajo gozdna drevesa v gozdu in ne iz knjig, vpliv vode na površje ugotavljajo ob potoku in ne s slik, pomen etnološke dediščine spoznavajo ob ogledu stare kmečke hiše, pomembnost zdravega načina življenja izkusijo na pohodu. In še veliko je vsebin, ki se jih je lažje in zabavneje učiti zunaj kot v razredu.

Kam sega začetek šole v naravi, pravzaprav ni povsem jasno. Da bi to ugotovili, bi bilo verjetno treba preučiti evolucijo človeka.
Nekaj milijonov let je človekovo urjenje in učenje potekalo zunaj, v naravi. Tudi v časih nabiralništva in poljedelstva se je otrok učil izkušenjsko z opazovanjem drugih. Poznavanje temeljnih zakonov narave, življenja in preživetja je bilo samoumevno. Učenje v naravi se je tako zapisalo v človekov genotip.
Ljudje smo se pravzaprav šele pred kratkim »zagradili« z zidovi – to se je zgodilo pred približno 100 leti v zahodni civilizaciji. Člani sodobne družbe ne živimo na prostem in smo večji del življenja »zaščiteni« pred naravo. Ostaja pa instinktivna potreba po stiku z njo. Šola v naravi je logičen odgovor na nepovezanost družbe z njo in na pomanjkanje neposrednega stika z okoljem. Zato je razumljivo, da se je sodobna oblika šole v naravi razvila v zadnjih 100 letih v zahodni civilizaciji. V sedanji obliki so se prvi tabori za šolske otroke pojavili v začetku 20. stoletja v ZDA.
Za razvoj šole v naravi sta potrebni oddaljenost družbe od narave in ponotranjenost izobraževanja (v razredih), saj se s tem pojavi potreba po izobraževanju v naravi.
V Sloveniji se potrebe po šoli v naravi vsako leto večajo. To je verjetno znak, da je naša družba oddaljena od naravnega učenja. Kar so otroci nekoč pridobili mimogrede, med igranjem na travniku in v gozdu, jim je treba sedaj načrtno in sistematično približati v šoli v naravi.
Šola v naravi ni več le tečaj plavanja ali tečaj smučanja, kot je bila pred 30 leti, temveč podpora učenju v razredu pri vseh predmetih in nujno dopolnilo šolskih programov.
Otroci v Slovenji imajo zelo veliko srečo. Nikjer na svetu namreč šola v naravi ni tako močno integrirana v šolski sistem kot pri nas. Vlada Republike Slovenije se je na potrebe družbe in šole odzvala že leta 1992, ko je ustanovila Center šolskih in obšolskih dejavnosti, da bi tako šolo v naravi sistemsko vključila v delo osnovnih in srednjih šol. Ker CŠOD deluje v okviru Ministrstva za šolstvo in šport, ki zagotavlja sredstva za njegovo delovanje, je prispevek staršev majhen, zato se šole v naravi lahko udeleži vsak otrok. Velika prednost so učitelji, zaposleni na CŠOD, saj so za dobro izpeljan program potrebni usposobljeni učitelji, ki poznajo okolje, kjer potekajo dejavnosti.
CŠOD je v sodelovanju z Zavodom RS za šolstvo in strokovnjaki s Pedagoške fakultete Ljubljana in Fakultete za šport že pred leti začel načrtno pripravljati celovit program, ki je podpora in nadgradnja šolskega učnega načrta. Tako je šola v naravi še bolj ciljno usmerjena in še bolj v pomoč pri doseganju učnih ciljev, ki jih je lažje uresničiti zunaj kot v razredu.
Zaposleni na CŠOD se zavedamo zahtevnosti priprave in izvedbe šole v naravi. Šolam želimo svoje učne programe čim bolj približati ter čim bolj poenostaviti pripravo in organizacijo programa. V sodelovanju z njimi želimo oblikovati programe, ki bodo zadovoljili njihove potrebe.

Matjaž Zajelšnik, direktor

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

37.032.5

CENTER šolskih in obšolskih dejavnosti (Ljubljana)
Šola v naravi v Centru šolskih in obšolskih dejavnosti / [zbrala in uredila Irena Kokalj; avtor fotografij Martin Kreč]. - Ljubljana: Center šolskih in obšolskih dejavnosti, 2008

ISBN 978-961-90115-8-4

1. Gl. stv. nasl. 2. Kokalj, Irena

237441280

ŠOLA V NARAVI

Šola v naravi je del razširjenega programa osnovnošolskega učnega načrta. Šola jo mora med obveznim izobraževanjem učencu ponuditi vsaj dvakrat, lahko pa jo organizira tudi večkrat. Za izvedbo mora pridobiti soglasje večine staršev. Udeležba otrok je prostovoljna.

S specifično organizacijo dela šola v naravi uresničuje predvsem program, katerega cilji, dejavnosti in vsebine iz več učnih načrtov so vezani na drugačno izvedbo (npr. terensko delo, projektne naloge, športne dejavnosti) in za katerega je zlasti pomembno medpredmetno povezovanje in prepletanje znanja različnih predmetnih področij ter vpetost v naravni in družbeni prostor, tj. povezava z okoljem, v katerem šola v naravi poteka.

Šola v naravi je opredeljena s Konceptom šole v naravi, ki ga je sprejel Strokovni svet RS za splošno izobraževanje (2001). Pojasnjuje, kako je šola v naravi določena z zakonodajo ter katere zakonske in podzakonske akte je treba upoštevati pri organizaciji. Opredeljuje njen okvirni načrt in načela programa. Našteva splošne vzgojno-izobraževalne cilje, ki jih lahko učitelji uresničijo pri izvedbi programa. V Konceptu so v povezavi z didaktičnimi priporočili za načrtovanje določeni tudi organizacija in trajanje šole v naravi ter trije temeljni deli programa.

SPLOŠNI CILJI PROGRAMA ŠOLE V NARAVI

Program šole v naravi omogoča izpolnjevanje ciljev kurikularne prenove in uresničevanje njenih načel. Učitelji pa uresničujejo številne cilje osnovnošolskega izobraževanja:

- pridobivanje splošno uporabnih znanj in praktičnih veščin za življenje,
- razvijanje učenčeve osebnosti v skladu z njegovimi sposobnostmi in zakonitostmi razvoja,
- oblikovanje in spodbujanje zdravega načina življenja,
- dopolnjevanje znanja in širjenje tem, ki so del učnega načrta osnovne šole,
- spoznavanje določenih vsebin iz naravoslovja, družboslovja, športa, kulture in življenja v naravi z motiviranim in aktivnim vključevanjem v dejavnosti,
- razvijanje pozitivnega in odgovornega odnosa do okolja,
- socializacija posameznika in skupine, vzgajanje za medsebojno strpnost, spoštovanje drugačnosti, razvijanje sposobnosti za življenje v demokratični družbi,
- razvijanje odgovornosti za lastno varnost in zdravje,
- zagotavljanje plavalne in smučarske pismenosti osnovnošolca,
- spodbujanje in razvijanje ustvarjalnosti in bogatejšega izražanja,
- navajanje na samostojno učenje in samovrednotenje doseženega znanja,
- spodbujanje sproščenosti, prijateljstva in medsebojne pomoči.

»Šola v naravi omogoča, da se učni proces iz šol prenese na drugo lokacijo, ki predstavlja pestro učno okolje. Učno okolje se lahko izrabi za učenje, spoznavanje, ponavljanje, poglabljanje, razširjanje znanja ali za preučevanje, odkrivanje, razvijanje raziskovalnih in življenjskih spretnosti. Slovenija kot učno okolje tako predstavlja za celoten kurikulum oz. učne načrte obveznih (zlasti v osnovni šoli) in izbirnih predmetov (v osnovnih in srednjih šolah) eno od možnosti, kako na naraven oz. življenjski način doseči učne cilje oz. standarde.« *(dr. Danijela Trškan, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani)*

CENTER ŠOLSKIH IN OBŠOLSKIH DEJAVNOSTI

Center šolskih in obšolskih dejavnosti je bil ustanovljen leta 1992 za opravljanje strokovnih in organizacijskih nalog, povezanih s posredovanjem znanja, z uvajanjem v raziskovalno delo, s kulturnimi dejavnostmi, in za uresničevanje posameznih delov programa na področju vzgoje in izobraževanja. Delovanje CŠOD se povezuje s šolstvom, športom, znanostjo in kulturo. S tem se je šola v naravi sistemsko vključila v delo osnovnih in srednjih šol.

Dejavnosti CŠOD:

- izvajanje vzgojno-izobraževalnih dejavnosti v naravi, ki so del programa osnovne šole, in vzgojno-izobraževalnih programov na ravni srednje- in visokošolskega izobraževanja,
- nudenje bivanja in prehrane, učnih in športnih sredstev ter objektov,
- pedagoško in drugo strokovno delo za izvedbo programov šole v naravi ter naravoslovnih, kulturnih in drugih interesnih dejavnosti,
- izvajanje stalnih projektov vključevanja mladih v raziskovalno delo, kot so tabori, poletne šole, mladinske raziskovalne skupine in podobno v obliki seminarjev, ekskurzij in predavanj,
- dejavnost dijaških domov,
- sodelovanje s sorodnimi organizacijami doma in v tujini ter vključevanje v združenja in mednarodne ustanove,
- svetovalne, razvojne, organizacijske, informacijske in finančno-ekonomske storitve v okviru lastnih dejavnosti ter izvoz in uvoz blaga in storitev v okviru dejavnosti,
- nudenje bivalnih in prehranskih zmogljivosti drugim obis-kovalcem v okviru prostih kapacitet.

UČILNICA V NARAVI JE PROSTOR, KJER TEORIJA PREIDE V PRAKSO, KJER RAZVIJAMO SPRETNOSTI, DELIMO IDEJE IN INTERESE, UČENCE NAVDUŠUJEMO, SE PRI UČENJU ZABAVAMO.

POSLANSTVO

Delavci CŠOD smo vključeni v proces zagotavljanja kakovosti v vzgoji in izobraževanju. CŠOD mladim ponuja možnost, da sodelujejo v problemsko naravnanem pouku, ki mobilizira vse njihove zmožnosti, dejavnosti in ustvarjalnost ter daje izvrstne rezultate, prinaša ustvarjalno zadovoljstvo in užitek pri delu.

Programi so v svoji strukturi holistično naravnani in imajo zelo pomembno vlogo v procesu socializacije. Z njimi želimo izboljšati vrednosti praktičnega značaja, ohranjati zdravje otrok in mlade motivirati za družabne stike. Ustvarjamo možnosti, da otrok dobi priznanje svojih vrstnikov za dosežke in da ga drugi udeleženci v socializacijskem smislu sprejmejo medse.

Upoštevamo in uporabljamo nova spoznanja in izkušnje ter tako vplivamo na kakovostno raven izobraževanja v šoli v naravi. Na podlagi preteklih izkušenj in z razvijanjem novih oblik in metod dela želimo udeležencem pripraviti prava doživetja. Programi temeljijo na učenju življenjskih veščin, razvijanju kritičnega in ustvarjalnega razmišljanja ter graditvi samospoštovanja in osebnostnem razvoju.

»Država je z ustanovitvijo Centra šolskih in obšolskih dejavnosti skušala nekako popraviti zakonske odločbe, ki so zavrle razvoj šole v naravi. Ugodni finančni pogoji, relativno dobra tehnična opremljenost (športni objekti, kot so dvorane, plezalne stene, bazeni, razna igrišča itd., ter kolesa, kajaki, kanuji itd.) in dober pedagoški kader, ki skrbi za športni, družboslovni in naravoslovni program v domovih, so omogočili izvedbo kvalitetnih in relativno cenovno ugodnih šol v naravi.« *(dr. Stojan Burnik, Fakulteta za šport, Univerza v Ljubljani)*

Programi CŠOD - narejeni po meri.

PROGRAMI

Pri pripravi programov smo upoštevali:
- da je CŠOD javni zavod, ki s svojim poslanstvom izpolnjuje predvsem del programa javne službe na vzgoji in izobraževanju,
- da v šoli v naravi na leto sodeluje več kot 65.000 učencev in 10.000 dijakov,
- kakšne so določbe Koncepta šole v naravi,
- kaj določajo smernice za oblikovanje posameznih programov domov,
- da je treba programe oblikovati glede na potrebe slovenskega šolskega prostora in
- da je prvenstvena naloga CŠOD javna služba, ki se dopolnjuje s tržno dejavnostjo, kar omogoča zmanjšanje fiksnih stroškov poslovanja.

CŠOD je šolam v pomoč v treh segmentih:
- z učnimi programi uresničuje cilje, ki so v šoli težje uresničljivi,
- kadri CŠOD dopolnjujejo šolske normative in razvijajo didaktiko za pouk zunaj učilnic,
- zagotavlja cenovno ugodno, neprofitno nastanitev.

PROGRAMI CŠOD SO FLEKSIBILNI. ŠOLA SAMA IZBERE CILJE IZ PONUJENEGA PROGRAMA, KI SE VKLJUČUJEJO V UČNI NAČRT IN DELO POSAMEZNEGA ODDELKA.

ŠOLA V NARAVI

Šola v naravi s poudarkom na naravoslovju

Poudarek je na ciljih in dejavnostih iz učnih načrtov naravoslovnih predmetov (spoznavanje okolja, naravoslovje in tehnika, naravoslovje, biologija, fizika ter medpredmetno področje okoljska vzgoja). Vsebine so razvrščene v tematske sklope, ki jih šole poljubno izbirajo. Del programa je namenjen različnim športnim dejavnostim, odvisno od letnega časa in geografske lege doma. Izvajajo jo vsi domovi CŠOD v vseh letnih časih.

Šola v naravi s poudarkom na družboslovju

Cilji in dejavnosti se skladajo z učnim načrtom, poudarek je na predmetih družba, zgodovina in zemljepis – spoznavanje znamenite zgodovinske in kulturne dediščine, šeg in običajev pokrajine. Program dopolnjujejo likovne in glasbene delavnice ter športne dejavnosti. Izvajajo jo domovi Bohinj, Planica, Soča, Škorpijon in Štrk.

Šola v naravi s poudarkom na športnih vsebinah

- **Smučanje**

V tem programu je poudarek na učenju alpskega smučanja, hoje in teka na smučeh, turnega smučanja ter deskanja. Namenjen je predvsem učencem od 5. razreda dalje in srednješolcem. Največ časa je namenjenega učenju smučanja, poleg tega pa učenci spoznavajo tudi naravoslovne vsebine in kulturne značilnosti pokrajine. Program izvajajo domovi, ki so v bližini urejenih smučišč (Bohinj, Gorenje, Kranjska Gora, Planica, Planinka, Peca, Trilobit in Vojsko).

- **Plavanje**

Program učenja plavanja poteka v domu Burja. Pri izvedbi sodelujejo učitelji CŠOD in učitelji iz šole. Program se lahko izvaja tudi v domu Kurent na Ptuju, kjer program plavanja v Termah Ptuj v celoti izpeljejo učitelji šole.

Razpis programov šole v naravi je v aprilu. Objavljen je na spletni strani **www.csod.si** in v Šolskih razgledih.

»Pomembno je, da so učenci postavljeni v konkretno problemsko situacijo in da so oni tisti, ki so miselno dejavni in konstruirajo svoje znanje, učitelj pa jim pouk v naravi organizira in jih usmerja. Video posnetki, knjige, predavanja in drugi podobni viri lahko dajo definicije in podatke, ki so tudi potrebni, ne morejo pa omogočiti procesnega učenja, ki je prav v naravoslovju tako pomembno. Novejši učni načrti po svetu poudarjajo učenje naravoslovja kot raziskovanje in ne kot zbirko podatkov, ki si jih je treba zapomniti. Učenci morajo dobiti uporabna znanja, s katerimi se lahko identificirajo in ki jim bodo pomagala uresničiti polnejše in bolj zadovoljno življenje.« *(dr. Jelka Strgar, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani)*

Pridružite se nam v najboljši učilnici na svetu - v naravi.

DNEVI DEJAVNOSTI

Dnevni centri CŠOD izvajajo različne dneve dejavnosti: naravoslovne, kulturne ali tehniške dneve. Programi so medpredmetno naravnani in usklajeni z letnim delovnim načrtom šol. Prirejeni so za različne razrede in starost otrok in usklajeni z letnim časom. Dnevi dejavnosti trajajo od 4 do 6 pedagoških ur.

Razpis programov za dneve dejavnosti je v aprilu. Objavljen je na spletni strani **www.csod.si** in v Šolskih razgledih.

AKTIVNE POČITNICE

Med poletnimi počitnicami organiziramo počitniške tedne. Namenjeni so otrokom in mladostnikom, ki želijo preživeti zanimiv teden z vrstniki, pri tem veliko doživeti in se marsikaj naučiti. S tedni aktivnih počitnic v domovih CŠOD želimo mladim popestriti preživljanje prostega časa in jih usmeriti v različne dejavnosti, ki pomenijo izpolnitev njihovih interesov. V programe so vključene različne dejavnosti – jezikovni tečaji, gledališka delavnica, ogledi kulturnih in drugih zanimivosti, slikanje na svilo, modeliranje, risanje, športne dejavnosti (kolesarjenje, plavanje, čolnarjenje, tek …) ter različne družabne igre. Programi so prilagojeni starostni stopnji in okolju, kjer dejavnosti potekajo.

Programi aktivnih počitnic so v marcu objavljeni na spletni strani **www.csod.si**.

B-PROGRAM ŠOLE V NARAVI

B-program šole v naravi, s poudarkom na plavanju oziroma smučanju, je namenjen vsem šolam, ki želijo organizirati šolo v naravi zunaj domov CŠOD, in ponudnikom, ki svoje kapacitete oddajajo za izpeljavo programa šole v naravi.
Ponudniki kapacitet za B-program šole v naravi se s pogodbo zavežejo, da bodo cene ponudbe oblikovali v skladu z zahtevami Pravilnika o financiranju šole v naravi. Šole pa si s sodelovanjem v B-programu šole v naravi zagotovijo izvedbo po cenah, ki jih ta pravilnik zahteva.
CŠOD je pri B-programu le posrednik med šolami in ponudniki.
Šole, ki se javijo na razpis B-programa, prejmejo spisek ponudnikov šole v naravi, ponudniki pa prejmejo spisek šol, ki se javijo na razpis. Izbira poteka na podlagi presoje šole. Šolo v naravi izvede s svojim kadrom in po svojem programu.

Razpis B-programa šole v naravi je v avgustu. Objavljen je na spletni strani **www.csod.si**.

OBVEZNE IZBIRNE VSEBINE IN INTERESNE DEJAVNOSTI

Predmetnik v srednjih šolah, zlasti v gimnazijah in strokovnih srednjih šolah, predvideva tudi obvezne izbirne vsebine in interesne dejavnosti. Program je namenjen dijakom vseh letnikov srednjih šol. Domovi imajo pripravljene module, ki jih lahko šole izberejo po svoji presoji in jih dijakom ponudijo za izpolnitev njihovih obveznosti v zvezi z OIV in ID.

Razpis programov OIV in ID je v aprilu. Objavljen je na spletni strani **www.csod.si**.

»Delo v naravi je pri otrocih zelo priljubljeno, zato ima velik motivacijski pomen. Učitelji se zavedamo tudi drugih prednosti, ki jih prinaša. Tudi če se ne oziramo na vzgojne momente, je pri poučevanju nekaterih vsebin neposredno opazovanje in eksperimentiranje v naravnem okolju nenadomestljivo, saj je v učilnici nemogoče ustvariti pogoje, dovolj podobne tistim v naravi.«
(mag. Ana Gostinčar Blagotinšek, Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani)

CŠOD ponuja skoraj vse, kar potrebujete v šoli v naravi.

MATERIALNI POGOJI CŠOD

Šole lahko izbirajo med 23 domovi CŠOD. V enem šolskem letu sprejmejo okoli 40.000 udeležencev, kar je petina osnovnošolske populacije.

Objekti CŠOD izpolnjujejo:
- varnostne, higienske in zdravstvene pogoje,
- materialne in prostorske pogoje (zagotovljeni so skupni prostori, ki sprejmejo vse učence hkrati, in primerne sobe),
- učne pogoje (ob slabem vremenu so v objektu na voljo prostori za 20 do 30 učencev, ki lahko nadomestijo učilnice),
- bivalne pogoje, ki so cenovno dosegljivi vsem učencem.

Domovi so opremljeni z učnimi sredstvi in sodobno učno tehnologijo. Ti so odvisni od ciljev, vsebin, letnega časa in naših ustrezno usposobljenih kadrov:
- oprema za športne dejavnosti: oprema za plezanje, oprema za plavanje, kajakaštvo, kanuizem in rafting, kolesarjenje, alpsko in nordijsko smučanje ter konji in oprema za jahanje,
- oprema za raziskovalno terensko delo učencev na kopnem, v vodi, v jamah: kemikalije, termometri, vetromeri, metri, mikroskopi in lupe,
- oprema za astronomijo in geologijo.

V domovih so na voljo dežni plašči in nepremočljivi čevlji, ki omogočajo delo v vsakem vremenu.

PO PETNAJSTIH LETIH IZKUŠENJ VEMO, DA SO ZA USPEŠNO IZPELJAVO NAČRTA POMEMBNI: DOBRO PRIPRAVLJEN PROGRAM, DOBRA UČNA OPREMA, TOPLA IN NEPREMOČLJIVA OBLEKA TER DOBRA HRANA.

CENIK PROGRAMOV CŠOD

V ceno bivanja in prehrane so všteti 4 obroki: zajtrk, dopoldanska malica, kosilo in večerja. Vedno je na razpolago sadje in napitek. Dom upošteva diete in želje vegetarijancev, a je potrebno predhodno sporočilo.
Vsi udeleženci morajo s sabo prinesti posteljnino (rjuho, prevleko za vzglavnik in za odejo). Z doplačilom si lahko posteljnino tudi izposodijo.

V ceno bivanja ni vključeno:
- vstopnice za bazen (razen v ceniku za dom Burja),
- smučarske vozovnice,
- prevoz na smučišče,
- najem dodatnega avtobusa za posamezne dejavnosti,
- vstopnine za oglede in dodatne dejavnosti.

»Mnenja sem, da je šola v naravi največ, kar lahko pedagogi v času šolanja ponudimo učencem. Pod pogojem, da je dobro načrtovana in da premišljeno povezuje posamezne sklope znanj, ki se medsebojno dopolnjujejo in plemenitijo. Zelo pomembna sta še dva pogoja. Prvi je podpora vodstva šole, drugi pa zanesljiva in predana ekipa učiteljev, ki zna najti stik z učenci, jih motivirati in skupaj z njimi načrtovani program kar najbolje izvesti.« *(Viki Grošelj, Osnovna šola Pirniče)*

CŠOD in šola sodelujeta kot prijatelja.

ŠOLA IZBERE, NAČRTUJE IN IZVEDE PROGRAM ŠOLE V NARAVI SKUPAJ S CŠOD.

KADRI ZA IZVAJANJE ŠOLE V NARAVI

Kadri, ki izvajajo šolo v naravi v CŠOD, so pomemben dejavnik za kakovostno izpeljavo programov. Center in šola v skladu z normativi in zastavljenimi cilji šole v naravi zagotovita zadostno število učiteljev z ustreznim teoretičnim in praktičnim strokovnim znanjem.

Kadre, ki sodelujejo pri programu, sestavljajo:
- zaposleni v CŠOD,
- učitelji šole.

VLOGA UČITELJA ŠOLE

Učitelj izvajalec programa v svojem letnem delovnem načrtu predvidi učne cilje in učne vsebine iz programa doma, ki jih bo izvajal oziroma so najprimernejše za izvajanje v šoli v naravi. V izvajanje programa se aktivno vključi in nadaljuje delo, začeto v šoli. Tam se obravnava teoretični del vsebin, praktični del pa poteka v šoli v naravi. Prevzame skupino in zagotavlja doseganje postavljenih ciljev. O predlaganih vsebinah se predhodno dogovori z vodjem organizacijske enote in uskladi svoje delo, ki je nato vključeno v urnik izvajanja tedenskega programa.

Učitelj spremljevalec po navodilih vodje organizacijske enote spremlja učence pri izvajanju dejavnosti v šoli v naravi in zagotavlja normative pri oblikovanju skupin za delo na terenu. Po predhodnem dogovoru s pedagoškim vodjem lahko izvaja svoje učne vsebine. Pri organizaciji in izvajanju dejavnosti sodeluje tudi v usmerjenem prostem času, pri večerni animaciji ter ostalih dejavnostih glede na razpored, ki ga pripravi vodja organizacijske enote.

KADRI V ORGANIZACIJSKI ENOTI CŠOD

Pedagoški vodja organizira in vodi delovanje posameznega doma, načrtuje in usklajuje vzgojno-izobraževalno delo, ga usklajuje s potrebami šol ter spremlja in nadzira delo zaposlenih v domu.

Učitelji v dogovoru s šolo oblikujejo vzgojno-izobraževalno delo, ga v skladu s Konceptom šole v naravi neposredno izvajajo in opravljajo druga dela, povezana z njim.

Inštruktorji praktičnih veščin so osebe s strokovnim znanjem, potrjeno licenco strokovnih znanj izbranih dejavnosti in s pedagoško-andragoško izobrazbo.

Tehnični kader (upravnik, kuharji, čistilke) s svojim delom veliko prispeva k dobremu počutju in vzdušju v domu.

»Prepričan sem, da lahko naravo dolgoročno najbolje zavarujemo s primernimi zgledi in s primernim pedagoškim delom. Pedagoški delavci za varovanje narave veliko storimo, če vodimo učence pri spoznavanju narave tako, da dosežejo cilje, ki so v učnih načrtih zapisani kot filozofija naravoslovja: da učenci pridobijo znanje, ki jim omogoča razumevanje narave, in hkrati s tem oblikujejo tudi pozitiven odnos do naravnega okolja. Mislim, da te cilje najlažje dosežejo učenci, ki naravo neposredno in čim bolj polno doživijo.« *(mag. Rudi Ocepek, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani)*

V šoli v naravi so pomembne tudi majhne reči.

NAČIN DELA

V domovih CŠOD poskušamo med učenci ter med učenci in učitelji ustvariti prijetno klimo. Dobro pripravljen in kakovostno izpeljan program omogoča prijetno delovno, sproščeno in veselo vzdušje. Posebna pozornost je posvečena razvijanju pozitivnega odnosa do varovanja okolja.
Učitelj pri obravnavi določenih vsebin smiselno povezuje predmete in tako uresničuje medpredmetno povezovanje. Večina dejavnosti poteka zunaj, vendar se učitelj zaradi morebitnega tveganja (napoved nevihte, neurje ...) lahko odloči, da jih ne izvede zunaj.
Učitelj organizira, usmerja in izvaja različne dejavnosti posameznih programskih vsebin. Učence spodbuja k samostojnosti, neodvisnosti in uspešnemu vključevanju v skupinsko delo, zagotavlja pogoje za samostojno učenje in samopreverjanje. Pri tem upošteva starost in predznanje otrok.
Pri načrtovanju upošteva aktivne oblike in metode dela, ki učence motivirajo in jih uvajajo v samostojno delo. Pri dejavnostih v naravi učence usmerja v zaznavanje, primerjanje, razvrščanje, zbiranje podatkov, štetje, merjenje, zapisovanje, skiciranje, uporabo časovnih in prostorskih razmerij, eksperimentiranje, napovedovanje, predvidevanje, sklepanje.
Športne dejavnosti učencu omogočajo preizkušanje lastnih sposobnosti, pridobivanje novih izkušenj in veščin, razvijanje strpnosti in odgovornosti.

VEMO, DA SO DOSEŽKI IN DELAVNICE POMEMBNI. NISMO PA POZABILI, DA V ŠOLI V NARAVI VELIK VTIS NA OTROCIH PUSTIJO MALENKOSTI: PREKRASNA NARAVA, NOVI PRIJATELJI, DELO V SKUPINI, NOVE VEŠČINE, SAMOSTOJNOST, ZABAVA.

»Za mladostnika sta tako družba kot narava stalno zanimivi opazovalni in spoznavni tvorbi. Še več – sta zanimivi učiteljici, iz katerih si lahko nabira vedno nova spoznanja, čustva in življenjske izkušnje. Tako naj bi šel mladostnik v naravo z glavo, naj bi šel z glavo v današnjo družbo. V družbo, ki je predstavnica družbe kapitala, informacij, znanja, tveganj, hitrih sprememb, storitev, vedno novih izzivov, novih vrednot, življenjskih stilov.«
(dr. Alojzija Židan, Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani)

Kakovost in varnost sta v CŠOD na prvem mestu.

PRAVILA IN UKREPI ZA VARNO DELO

Pri delu in gibanju v naravi obstaja večja možnost poškodb kot v šoli. Zato skrbno predvidimo možne vire nevarnosti, izdelamo oceno tveganja ter razvijamo ukrepe za zmanjšanje nevarnosti. Oblikovali smo pravila za povečanje varnosti, po katerih se ravnajo udeleženci.

Pri vseh oblikah in metodah dela se ravnamo v skladu s predpisanimi normativi za delo v skupinah:

- delo na terenu – 1 strokovni delavec na 15 učencev,
- plavanje – 1 strokovni delavec na 8 neplavalcev oz. na 12 plavalcev,
- smučanje – 1 strokovni delavec na 12 učencev oz. na 10 smučarjev začetnikov,
- kolesarjenje – 1 strokovni delavec na 10 učencev,
- kanu na mirni vodi – 1 strokovni delavec na 8 učencev (mali kanu) oz. na 12 učencev (veliki kanu),
- kajak – 1 strokovni delavec na 8 učencev (na mirni vodi) oz. na 6 učencev (na deroči vodi),
- raft – 1 strokovni delavec na 8 učencev,
- plezanje z varovanjem – 1 strokovni delavec na 12 učencev,
- lokostrelstvo – 1 strokovni delavec na 15 učencev,
- jahanje – 1 strokovni delavec na 12 učencev.

ZDRAVSTVENA OSKRBA

V primeru poškodbe ali bolezni učitelj nudi laično prvo pomoč. Po potrebi in v dogovoru s starši skupaj z učiteljem šole otroka spremlja do potrebne zdravstvene oskrbe. O dogodku obvesti pedagoškega vodjo. Po vsaki poškodbi o njej naredi zapisnik, en izvod dobi šola, enega pa zaradi urejanja zavarovanja prejme centrala CŠOD. Vsi udeleženci so nezgodno zavarovani.

Če je obnašanje učenca nevarno za njegovo zdravje in življenje ali za zdravje in življenje drugih, se z njim temeljito pogovorimo. V dogovoru z učiteljem šole in po pogovoru s starši skušamo poiskati najboljšo rešitev.

KAKOVOSTNO DELO ZAPOSLENIH JE GLAVNI RAZLOG, DA SE ŠOLE LETO ZA LETOM VRAČAJO V CŠOD.

»CŠOD je pravšnja organizacija za ustrezno implementacijo metode doživljajske pedagogike. Pomembno je, da jo šole v naravi, predvsem s strani učiteljic in učiteljev na CŠOD, absolvirajo, da jim postane blizu in da najdejo svoj profesionalni smisel v tovrstnem delu. Le na takšen način bodo lahko ustrezno pritegnili še ostale učitelje, da bi skupaj na zanimiv način dosegli pri otrocih notranjo motiviranost za učenje, ob čemer poteka ves čas vzgojna dejavnost. Tako vidim doživljajsko pedagogiko kot sopotnico pri učno-spoznavnih vsebinah naravoslovja in družboslovja kakor tudi športnih aktivnosti.« *(dr. Mitja Krajnčan, Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani)*

POSTOPKI V PROTOKOLU SODELOVANJA MED ŠOLO IN CŠOD

KDO	KAJ		KDAJ	
CŠOD	Objava javnega razpisa programov ŠvN in prostorskih zmogljivosti na spletni strani CŠOD in v Šolskih razgledih.		konec marca	ŠOLA ↓ CENTRALA CŠOD
ŠOLA	Izpolnjene prijavnice pošlje na naslov CŠOD, Frankopanska 9, 1000 Ljubljana.		do roka, objavljenega v razpisu	
CŠOD	Računalniško razvrščanje šol z žrebanjem domov in terminov.		maj	
CŠOD	Šoli pošlje obvestilo o izboru.		maj	
ŠOLA IN CŠOD	Usklajevanje terminov, potrditev izbranega termina.		junij	
CŠOD	Pošlje pogodbo na šolo. (Protokol sodelovanja in splošni pogoji so objavljeni na spletni strani CŠOD: www.csod.si)	En izvod pogodbe obdrži šola, enega vrne na CŠOD.	konec junija	
PEDAGOŠKI VODJA DOMA CŠOD	Pred začetkom šolskega leta šoli pošlje učni program doma **Načrt šole v naravi**. Učni program je vsebinsko usklajen z **letnim časom**, v katerega spada dodeljeni termin, ter **programu** in **razredu**, ki ju je šola navedla v prijavnici.	**Načrt šole v naravi** Priporočamo, da ga ravnatelj čim prej posreduje učiteljem.	med 15. in 25. avgustom	ŠOLA ↓ DOM
ŠOLA	Na CŠOD dom vrne Načrt šole v naravi s prioritetnim izborom učnih vsebin in ciljev.		do 30. septembra v tekočem šolskem letu	
PEDAGOŠKI VODJA DOMA	Pošlje dokumentacijo na šolo (7 dokumentov; novost je urnik izvedbenega programa). Usklajevanje urnika s šolo.	1. **Urnik** izvedbenega programa 2. **Priporočilo** ravnatelju, katere stroke naj bi bili učitelji, da se zagotovi optimalna izvedba urnika 3. Obrazec **Izjava za takso** 4. Obrazec **Prijava udeležencev**, seznam udeležencev za prijavo na MNZ 5. Seznam **Oprema** 6. Obrazec **Razporeditev po sobah** (neobvezen) 7. Dodatne informacije	1 mesec pred prihodom	
ŠOLA	Vrne domu dokumentacijo (5 dokumentov).	1. **Obvestilo** o poklicu učiteljev, ki pridejo z učenci 2. **Izjava za takso** 3. **Prijava udeležencev** 4. **Razporeditev po sobah** (neobvezno; šola ga lahko prinese na dom ob prihodu) 5. Dodatne informacije	1 mesec pred prihodom na dom (takoj po prejemu dokumentov)	
DOM, ŠOLA	Delovni sestanek o urniku in izvedbi programa (razporeditev dela, nalog)	Urnik Evalvacijski vprašalnik	na dan prihoda na dan odhoda	ŠOLA + DOM

»Pri izbiri didaktičnega okolja naj učitelji dajejo prednost neposrednemu stiku s prostorom in učenju na terenu in naj pomemben del izobraževalnega procesa poteka v naravi.« *(dr. Karmen Kolenc – Kolnik, Pedagoška fakulteta, Univerza v Mariboru)*

Domovi CŠOD so na fantastičnih lokacijah.

V okviru CŠOD deluje 23 domov in 10 dnevnih centrov. Razporejeni so po vsej Sloveniji, praviloma zunaj turističnih krajev, kar udeležencem omogoča, da spoznajo tudi manj znane dele Slovenije, to pa daje CŠOD dodatno vrednost. V okolici domov je biotsko pestra narava in bogata kulturna dediščina, ki omogoča naravoslovno in družboslovno raziskovanje ter različne športne dejavnosti.

DNEVNI CENTRI

Arboretum Volčji Potok	arboretum@csod.si	01 831 4085
Groharjeva hiša na Sorici	info@csod.si	04 519 7022
Čopova hiša v Žirovnici	ursa.kavalar@telemach.net	031 550 513
Po Prešernovih stopinjah	ursa.kavalar@telemach.net	031 550 513
ZOO Ljubljana	dc.ljubljana@csod.si	041 282 192
Mesto Ljubljana	dc.ljubljana@csod.si	041 282 192
Tehniški muzej Bistra	info@csod.si	041 282 196
Jama Dimnice pri Kozini	franc.maleckar@guest.arnes.si	051 692 648
Kraški rob	franc.maleckar@guest.arnes.si	051 692 648
Naravni spomenik Rakov Škocjan	tomaz.petek4@guest.arnes.si	041 218 131
Muzej premogovništva Velenje	bojana.pustinek@rlv.si	041 360 483
Ekskurzija v zamejstvo	ursa.kavalar@telemach.net	031 550 513

CŠOD tudi v manj znanih delih Slovenije.

DOMOVI CŠOD

Dom Ajda	Libeliška gora 34 2372 Libeliče	ajda@csod.si	02 878 4051
Dom Bohinj	Ribčev laz 63 4265 Bohinjsko Jezero	bohinj@csod.si	04 572 4140
Dom Breženka	Fiesa 80 6330 Piran	brezenka@csod.si	05 674 6050
Dom Burja	Seča 152 6320 Portorož	burja@csod.si	05 677 2437
Dom Čebelica	Dolenja vas pri Čatežu 19 8212 Velika Loka	cebelica@csod.si	07 348 9012
Dom Fara	Fara 3 1336 Vas	fara@csod.si	01 894 2418
Dom Gorenje	Gorenje pri Zrečah 19 3214 Zreče	gorenje@csod.si	03 576 1333
Dom Jurček	Cesta na stadion 5 1330 Kočevje	jurcek@csod.si	01 893 1030
Dom Kavka	Livške Ravne 9 5222 Kobarid	kavka@csod.si	05 384 4020
Dom Kranjska Gora	Vitranška 9 4280 Kranjska Gora	krgora@csod.si	04 588 1584
Dom Lipa	Črmošnjice 27 8333 Semič	lipa@csod.si	07 306 7608
Dom Medved	Medvedje Brdo 13 1373 Rovte	medved@csod.si	01 750 1399
Dom Peca	Breg 13 2392 Mežica	peca@csod.si	02 823 6184
Dom Planica	Rateče 167 4283 Rateče – Planica	planica@csod.si	04 588 4570
Dom Planinka	Slivniško Pohorje 39 2208 Pohorje	planinka@csod.si	02 603 2421
Dom Radenci	Gor. Radenci 1a 8342 Stari trg ob Kolpi	radenci@csod.si	01 894 3820
Dom Rak	Rakov Škocjan 2 p. p. 63, 1380 Cerknica	rak@csod.si	01 709 3461
Dom Soča	Dijaška ulica 14 5220 Tolmin	soca@csod.si	05 380 1900
Dom Škorpijon	Veliki Boč 31a 2353 Sveti Duh na Ostrem Vrhu	skorpijon@csod.si	02 656 5831
Dom Štrk	Spuhlja 34a 2250 Ptuj	strk@csod.si	02 778 5041
Dom Trilobit	Javorniški Rovt 25 4270 Jesenice	trilobit@csod.si	04 580 6756
Dom Vojsko	Vojsko 21 5280 Idrija	vojsko@csod.si	05 374 2030
MP Kurent	Osojnikova cesta 9 2250 Ptuj	yhptuj@csod.si	02 771 0814

CŠOD vam pomaga pri organizaciji šole v naravi, izbiri programa in izvedbi vsebin.

CŠOD ŠOLI POMAGA:

- s predstavitvenim gradivom za starše in učitelje,
- z zloženkami, ki jih pošlje na šolo,
- s filmom o šoli v naravi na DVD, ki ga pošlje na šolo,
- z objavo učnih programov posameznih domov na spletni strani CŠOD (učne vsebine in cilji),
- z objavo prostih terminov za šolo v naravi na spletni strani,
- z enotnim sistemom komuniciranja z domovi,
- z možnostjo ogleda doma,
- z dnevi odprtih vrat zadnji teden v avgustu.

»Za razvoj didaktike, poučevanja in učenja je pomemben pritok energije, tudi tiste iz okolja. Okolje deluje kot dejavnik, ki omogoča večjo ali manjšo pozornost in tudi nazornost. Staro didaktično načelo življenjske bližine, neposrednega opazovanja in preizkušanja nam omogoča konkretnejši pouk.« *(dr. Natalija Komljanc, Zavod RS za šolstvo, Ljubljana)*

VIRI CITATOV:

- Burnik, S., Brod, T. (2005). Šola v naravi kot posebna oblika pouka. V: Šola v naravi – čas povezovanja šole z drugimi izvajalci vzgojno-izobraževalnih programov, Gradivo za seminar. Ljubljana, Center šolskih in obšolskih dejavnosti, str. 5.
- Gostinčar Blagotinšek, A. (2004). Opazovanje sonca. V: 1. strokovni posvet Didaktika v šoli v naravi, Zbornik. Ljubljana, Center šolskih in obšolskih dejavnosti, str. 101.
- Grošelj, V. (2004). Nekaj praktičnih spoznanj šole v naravi na OŠ Pirniče. V: 1. strokovni posvet Didaktika v šoli v naravi, Zbornik. Ljubljana, Center šolskih in obšolskih dejavnosti, str. 206.
- Kolenc – Kolnik, K. (2005). Didaktična vrednost učenja v naravi – primer geografija. V: 2. strokovni posvet Didaktika v šoli v naravi, Zbornik. Ljubljana, Center šolskih in obšolskih dejavnosti, str. 17.
- Komljanc, N. (2006). Učni prostor je okolje, v katerem se razvija umetnost učenja in poučevanja. V: 3. strokovni posvet Didaktika v šoli v naravi, Zbornik. Ljubljana, Center šolskih in obšolskih dejavnosti, str. 184.
- Krajnčan, M. (2005). Doživljajska pedagogika. V: Šola v naravi – čas povezovanja šole z drugimi izvajalci vzgojno-izobraževalnih programov, Gradivo za seminar. Ljubljana, Center šolskih in obšolskih dejavnosti, str. 21.
- Ocepek, R. (2005). Model pouka za odpravo predsodkov do živali. V: 2. strokovni posvet Didaktika v šoli v naravi, Zbornik. Ljubljana, Center šolskih in obšolskih dejavnosti, str. 76.
- Strgar, J. (2005). Šola v naravi in naravoslovje. V: Šola v naravi – čas povezovanja šole z drugimi izvajalci vzgojno-izobraževalnih programov, Gradivo za seminar. Ljubljana, Center šolskih in obšolskih dejavnosti, str. 12.
- Trškan, D. (2005). Šola v naravi v povezavi s kurikulom: družboslovje. V: Šola v naravi – čas povezovanja šole z drugimi izvajalci vzgojno-izobraževalnih programov, Gradivo za seminar. Ljubljana, Center šolskih in obšolskih dejavnosti, str. 19.
- Židan, A. (2004). Spoznanja didaktike družboslovja za kakovostno izvajanje šole v naravi. V: 1. strokovni posvet Didaktika v šoli v naravi, Zbornik. Ljubljana, Center šolskih in obšolskih dejavnosti, str. 27.

DRUGI VIRI:

- Gros, J. in ostali (2002). V naravo z glavo. Zakaj pa ne? Ljubljana, Center šolskih in obšolskih dejavnosti.
- Zajelšnik, M. in ostali (2007). Letni delovni načrt CŠOD. Ljubljana, Center šolskih in obšolskih dejavnosti.
- Strokovni svet RS za splošno izobraževanje, MŠŠ (2001). Šola v naravi za devetletno osnovno šolo, koncept.

Odgovorna oseba: Matjaž Zajelšnik
Zbrala in uredila: Irena Kokalj
Avtorji fotografij: Martin Kreč, Mina Kotnik, Magda Kravanja, Damjan Volkar
Oblikovanje: Jurka Mihelin
Lektoriranje: Marta Anžlovar
Tisk: Birografika Bori, 2008
Naklada: 1000 izvodov

Izdajatelj:
CENTER ŠOLSKIH IN OBŠOLSKIH DEJAVNOSTI
Frankopanska 9
1000 Ljubljana
E-naslov: info@csod.si
Spletna stran: www.csod.si
Telefon: 01 23 48 600
Telefaks: 01 23 48 630

V NARAVO Z GLAVO